

P R O T E C T

Kidutuksen uhrien tunnistamista ja
orientointia koskeva prosessi Euroopan
maissa hoidon helpottamista varten

ACET
Bulgaria

BZFO
Saksa

Cordelia Foundation
Unkari

FTDA
Ranska

IRCT
Tanska

Parcours d'Exil
Ranska

PHAROS
Alankomaat

The page features several yellow five-pointed stars scattered across the background. One star is positioned behind the letter 'O' in the word 'PROTECT'.

PROTECT

Kidutuksen uhrien tunnistamista ja
orientointia koskeva prosessi Euroopan
maissa hoidon helpottamista varten

Tämän esitteen ovat laatineet PROTECT-hankkeen yhteistyökumppanit Euroopan unionin yhteisrahoituksella.

PROTECT-hankkeen tavoitteena on helpottaa vakavan trauman (kidutus, raiskaus, henkisen väkivallan vakavat muodot jne.) seurauksista kärsivien turvapaikanhakijoiden tunnistamista.

Tämä esite sisältää PROTECT-kyselylomakkeen, sen täytöntöönpanoa koskevat usein kysytyt kysymykset.

Suomenkielinen käännös on laadittu helmikuussa 2020 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toimesta Turvapaikanhakijoiden alkuterveystarkastuksen valtakunnallisessa kehittämishankkeessa (TERTTU).

Kyselylomake

Kyselylomake traumaattisista kokemuksista kärsineiden turvapaikanhakijoiden varhaista tunnistamista varten

Tällä työkalulla ei voida määrittää henkilön oikeudellista asemaa, eikä sen perusteella voida rajoittaa vaatimuksia tai oikeuksia prosessin myöhemmässä vaiheessa.

Mikä on kyselylomakkeen tarkoitus?

PROTECT-kyselylomake on laadittu helpottamaan turvapaikanhakijoiden vastaanottamista Eurooppa-neuvoston direktiivien mukaisesti¹.

Kyselylomake helpottaa traumaattisista kokemuksista kärsineiden henkilöiden, kuten kidutuksen tai henkisen, fyysisen tai seksuaalisen väkivallan uhrien, tunnistamista varhaisessa vaiheessa.

Tällaisista traumaattisista kokemuksista kärsineet turvapaikanhakijat olisi ohjattava terveydenhuollon ammattilaisten puoleen turvapaikkaprosessin varhaisessa vaiheessa, jotta vältytään terveysongelmien pahenemiselta ja kroonistumiselta ja mahdollistetaan vastaanotto-olosuhteiden ja turvapaikkamenettelyn mukauttaminen.

Milloin kyselylomaketta olisi käytettävä?

Kun henkilö saapuu vastaanottavaan maahan, hänelle olisi tarjottava ensiapua ja fyysinen suojapaikka. Tämän kyselylomakkeen avulla tehtävä turvapaikanhakijan haastattelu olisi suoritettava mieluiten vasta lepoajan (esim. 7-10 päivän) jälkeen.

Kyselylomaketta olisi käytettävä vaikeissakin tilanteissa sen käyttämättä jättämisen sijaan.

Joskus traumaattisten kokemusten aiheuttamat psykologiset ongelmat alkavat ilmetä vasta myöhemmin. Siksi olisi suoritettava toinen tutkimus, tai kyselylomakkeeseen olisi vastattava toisen kerran, minkä jälkeen luokitusta on ehkä muutettava.

---

1 Erityisesti turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista annetun neuvoston direktiivin (2003/9/EY, annettu 27. tammikuuta 2003) 17 artikla mutta myös 15 ja 20 artikla ja erityisesti pakolaisaseman myöntämistä tai poistamista koskevilla menettelyillä jäsenvaltioissa sovellettavista vähimmäisvaatimuksista annetun neuvoston direktiivin (2005/85/EY, annettu 1. joulukuuta 2005) 12 artiklan 3 kohta ja 13 artiklan 3 kohdan a alakohta.

Miten kyselylomaketta olisi käytettävä?

Lue turvapaikanhakijalle ennen kysymysten esittämistä seuraava lyhyt esittely, jotta voit kertoa hänelle kyselylomakkeen tarkoituksesta ja auttaa luomaan luottamuksellisen ja rauhoittavan tunnelman.

Kyselylomakkeessa määritellään traumaattisia kokemuksia koskeva luokitusjärjestelmä ("vähäinen riski", "keskisuuri riski" tai "suuri riski").

Kyselylomakkeeseen vastaamisen jälkeen turvapaikanhakijalle olisi annettava kopio kyselylomakkeesta, ja häntä olisi kehoitettava esittämään se aina, kun hän tapaa terveydenhuollon ammattilaisen, laillisen neuvonantajan tai vastaanottovirkailijan.

Lue seuraava teksti ennen jäljempänä olevien kysymysten esittämistä:

Arvoisa henkilö

Euroopan unioni on ohjeistanut ottamaan huomioon joidenkin erityistä hoitoa tarvitsevien turvapaikanhakijoiden tilanteen.

Tämän kyselylomakkeen ovat laatineet erikoistuneet terveys- ja oikeusalan ammattilaiset. Kyselylomakkeen avulla voimme keskustella terveydestäsi. Voit kieltäytyä vastaamasta.

Kyselylomakkeen tarkoituksena on tukea sinua lisäämällä tietoisuutta erityistarpeistasi.

Näin ollen kysymyksiin ei ole olemassa oikeita tai väärä vastauksia. Onkin tärkeää, että vastaat mahdollisimman vapaasti ja luontevasti.

Vastaa kysymyksiin joko KYLLÄ tai EI. Muistele vastatessasi viime viikkojen kokemuksiasi.

Kyselylomake traumaattisista kokemuksista kärsineiden turvapaikanhakijoiden varhaista tunnistamista varten

Kysymykset		Kyllä	Ei
<i>Sanalla "usein" tarkoitetaan sitä, että jokin tapahtuu tavallista useammin ja aiheuttaa kärsimystä</i>			
1	Onko sinulla usein nukahtamisvaikeuksia?		
2	Onko sinulla usein painajaisia?		
3	Kärsitkö usein päänsärystä?		
4	Onko sinulla usein muita fyysisiä kipuja?		
5	Suututko helposti?		
6	Ajatteletko usein tuskallisia menneisyyden tapahtumia?		
7	Oletko usein peloissasi tai kauhuissasi?		
8	Unohdatko usein asioita arjessasi?		
9	Oletko menettänyt kiinnostuksesi asioihin?		
10	Onko sinulla usein keskittymisvaikeuksia?		
"Kyllä"-vastausten määrä →			

Luokitus:
Merkitse asianmukaiseen luokkaan X osoitukseksi traumatisoitumis-riskin tasosta

0-3	4-7	8-10
Vähäinen riski	Keskisuuri riski	Suuri riski

Jos tuloksena on ”keskisuuri riski” tai ”suuri riski”, turvapaikanhakija olisi ohjattava lääkärintarkastukseen ja psykologiseen tutkimukseen!

”Vähäinen riski” ei sulje pois sen mahdollisuutta, että turvapaikanhakija olisi kärsinyt traumaattisista kokemuksista. Oireet voivat ilmetä myöhemmin. Toinen seulonta olisi suoritettava.

Lisähavainnot (Esimerkiksi: henkilö itkee paljon, ei reagoi, on poissaoleva... / henkilöllä on vaikeuksia ymmärtää kysymyksiä / haastattelun erityisolosuhteet...):

Näistä havainnoista on kerrottava henkilölle.

Turvapaikanhakijan nimi: _____

Syntymäaika: _____

Alkuperämaa: _____

Päivämäärä: _____

Hyväksyn, että haastattelijan organisaatio säilyttää kopion tästä asiakirjasta ja että sitä voidaan käyttää tilastollisiin tarkoituksiin (allekirjoitus)

_____

Organisaatio (leima, jos mahdollista)

_____

Kun kyselylomake on tarkastettu, siitä olisi annettava kopio turvapaikanhakijalle, ja häntä olisi kehoitettava esittämään se aina, kun hän tapaa terveydenhuollon ammattilaisen, laillisen neuvonantajan tai vastaanottovirkailijan.

Usein kysytyt kysymykset

(Laadittu syyskuussa 2011)

Nämä usein kysytyt kysymykset ovat osa haastattelijalle annettua "PROTECT-esitettä" ja kyselylomaketta. Tässä osiossa on tarkoitus vastata erilaisiin kysymyksiin, joita voi esiintyä PROTECT-kyselylomakkeen käyttämisen yhteydessä.

Mihin kyselylomakkeella pyritään?

Katso kyselylomakkeen ensimmäinen sivu:

- PROTECT-kyselylomake on laadittu helpottamaan turvapaikanhakijoiden vastaanottamista Eurooppa-neuvoston direktiivien mukaisesti.
- Kyselylomake helpottaa traumaattisista kokemuksista kärsineiden henkilöiden, kuten kidutuksen tai henkisen, fyysisen tai seksuaalisen väkivallan uhrin, tunnistamista varhaisessa vaiheessa.
- Tällaisista traumaattisista kokemuksista kärsineet turvapaikanhakijat olisi ohjattava terveydenhuollon ammattilaisten puoleen turvapaikkaprosessin varhaisessa vaiheessa, jotta vältetään terveysongelmien pahenemiselta ja/tai kroonistumiselta ja jotta vastaanotto-olosuhteita ja turvapaikkamenettelyä voidaan mukauttaa turvapaikanhakijoiden tarpeiden mukaisesti.

Onko kyselylomakkeella ennaltaehkäisevä tavoite?

Kyllä. Kyselylomakkeen avulla pyritään tunnistamaan psyykinen kärsimys mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta voidaan estää vakavien psyykkisten häiriöiden ja niihin liittyvien ongelmien kehittyminen.

Mihin varotoimiin olisi ryhdyttävä turvapaikanhakijan suojelemiseksi?

Turvapaikanhakijalle olisi selitettävä kattavalla ja riittävällä tavalla kyselylomakkeen merkitys ja tarkoitus, koska se voi palauttaa hänen mieleensä mahdollisesti väkivaltaisia muistoja. Siksi haastattelijan

- on oltava valmis tunnustamaan turvapaikanhakijan kärsimys, jotta henkilö kokee tulevansa ymmärretyksi ja hyväksytyksi
- oltava kyseenalaistamatta turvapaikanhakijan kokemuksen totuutta.
- Haastattelijoiden olisi oltava tietoisia siitä, että kidutuksen uhrin pitää mahdollisena rikoksentehtijänä ketä tahansa henkilöä, jolla on valta tai valtuudet tehdä heidän elämäänsä vaikuttavia päätöksiä. Siksi on erittäin tärkeää antaa aina turvapaikanhakijan päättää, mihin kysymyksiin hän kykenee voivansa vastata.

Mihin varotoimiin olisi ryhdyttävä haastattelijan suojelemiseksi?

Haastattelijan olisi noudatettava seuraavia ohjeita:

- Hänen ei tule mennä traumaattisten tapahtumien yksityiskohtiin.
- Hänen on toimittava ammattimaisesti ja pitäydyttävä ainoastaan kyselylomakkeen sisällössä.
- Hänen ei tule ottaa itselleen terapeutin roolia.

Kyselylomakkeeseen vastaamisen vaatimukset

3

Kuka ohjaa kyselylomakkeen täyttämistä?

Asianosaisten henkilöiden on oltava riippumattomia ja puolueettomia. Tällaisia henkilöitä voivat olla seuraavat:

- Mielenterveys- ja sosiaalityöntekijöiden, sairaanhoitajien, yleislääkärien, muiden terveydenhuollon ammattilaisten, oikeudellisten neuvonantajien ja asianajajien katsotaan kykenevän asemansa puolesta vastaamaan tunnistamisesta ja kyselylomakkeeseen vastaamisesta.
- Myös turvapaikanhakijoiden kanssa työskentelevät koulutetut vapaaehtoiset voivat käyttää kyselylomaketta.

Voidaanko kyselylomakkeen perusteella tehdä diagnoosi?

Ei. Kyselylomake voi tarjota vain olettamuksen psykologisen haavoittuvuuden asteesta (vähäinen, keskiuuri tai suuri), joka viittaa mahdolliseen terapeuttisen hoidon tarpeeseen (kun asteeksi on määriteltä keskiuuri tai suuri) sekä tarpeeseen mukauttaa vastaanotto-olosuhteita ja turvapaikkamenettelyä näiden erityistarpeiden mukaisesti.

Voidaanko kyselylomaketta käyttää lasten arviointiin?

Ei. Kyselylomakkeen avulla voidaan arvioida vain aikuisia (yli 18-vuotiaita).

Onko kyselylomake saatavilla muilla kielillä?

Kyllä. Kyselylomake on saatavilla seuraavilla kielillä:

- englanti
- ranska
- saksa
- bulgaria
- hollanti
- unkari
- espanja
- albania
- arabia
- etiopia (oromo)
- farsi
- puola
- venäjä
- serbokroatia
- somali
- jne.

Tällöin on huolehdittava siitä, että haastattelija ja turvapaikanhakija ymmärtävät valittua kieltä (tulkin avustuksella tai ilman sitä). Kyselylomaketta voidaan käyttää joko vastaanottavan maan kielellä tai turvapaikanhakijan kielellä.

Ketkä kuuluvat kyselylomakkeen kohderyhmään?

Kyselylomake olisi täytettävä jokaisen aikuisen turvapaikanhakijan kanssa, jollei ole olemassa selviä merkkejä siitä, että henkilö tarvitsee välitöntä (henkistä tai fyysistä) apua. Tällaisia merkkejä ovat esimerkiksi pitkälle edennyt raskaus, mielenterveydelliset ongelmat, vakava sairaus jne.

Entä jos henkilöllä ei ole oireita?

Kyselylomake olisi silti täytettävä. Oireiden puuttuminen ei tarkoita sitä, ettei turvapaikanhakijalla olisi ollut traumaattisia kokemuksia. Oireet voivat ilmaantua myöhemmin, ja hän voi tarvita lisää psykologista, lääketieteellistä tai oikeudellista apua.

Joissakin tapauksissa oireet ilmenevät vasta jonkin ajan kuluttua, kuten sen jälkeen, kun henkilö on toipunut matkastaan tai huonoista vastaanotto-olosuhteista.

Kyselylomakkeeseen olisi vastattava osana haastattelijan ja turvapaikanhakijan välistä luottamuksellista haastattelua mieluiten yksityisessä ympäristössä, ja sen tarkoituksena olisi oltava myönteisen suhteen rakentaminen.

Kyselylomakkeen täyttäminen jokaisen turvapaikanhakijan kanssa mahdollistaa myös edustavien tietojen keräämisen.

Mitkä ovat kyselylomakkeeseen vastaamisen edellytykset?

Kyselylomakkeeseen olisi vastattava osana haastattelijan ja turvapaikanhakijan välistä luottamuksellista haastattelua mieluiten yksityisessä ympäristössä, ja sen tarkoituksena olisi oltava myönteisen suhteen rakentaminen.

Voiko turvapaikanhakija vastata kyselylomakkeeseen yksin?

Ei. Haastattelijan on ohjattava turvapaikanhakijaa kyselylomakkeeseen vastaamisessa tulkin avustuksella tai ilman tulkia. Kyselylomaketta ei saa antaa turvapaikanhakijalle, jotta hän voisi vastata siihen omatoimisesti.

Onko perusteltua, että haastattelija pyytää henkilöä vastaamaan hänen yksityiselämänsä käsittelevään kyselylomakkeeseen, minkä seurauksena hän saattaa joutua kohtaamaan traumaattiset kokemuksensa uudelleen ja siten kärsiä lisää?

Kyselylomake on kehitetty erityisesti muun kuin lääketieteellisen/psykologisen henkilöstön käyttöön traumaattisia kokemuksia kärsineiden turvapaikanhakijoiden tunnistamista varten. Koska siinä käsiteltävät

merkit ja oireet ovat melko intiimejä ja liittyvät luontaisesti arkaluonteeseen ja vaikeaan aiheeseen, henkilön yksityisyyden kunnioittaminen edellyttää, että haastattelija seuraa kyselylomaketta ja välttää menemästä traumaattisten kokemusten yksityiskohtiin.

Mitä tarkoitetaan tarkalleen ottaen useimmissa kysymyksissä käytetyllä sanalla ”usein”?

Se tarkoittaa, että tapahtuma tapahtuu useammin kuin kyseessä oleva henkilö kokee tavalliseksi ja aiheuttaa siten kärsimystä.

Turvapaikanhakijan tunteet

4

Miltä turvapaikanhakijasta tuntuu vastata kysymyslomakkeeseen?

Aiemmista kokemuksistaan, alkuperämaastaan ja psykologisesta tilastaan riippuen turvapaikanhakijan voi olla vaikea vastata joihinkin kysymyksiin. Hänellä voi esiintyä häpeän, surun tai epäluottamuksen tunteita. Tällöin muiden haastattelijoiden kuin lääketieteen ammattilaisten ei pitäisi pyytää lisätietoja, vaan heidän pitäisi mieluummin ohjata henkilö terveydenhuollon ammattilaisten luo.

Kyselylomake kuitenkin lisää tietoisuutta ja antaa turvapaikanhakijalle mahdollisuuden sanallistaa ja arvioida määrällisesti oireita, joita hän ei voinut aiemmin ilmaista tai ymmärtää.

Se voi auttaa henkilöä yhdistämään toisiinsa erilaiset oireet sekä niiden alkuperän ja seuraukset. Se voi myös auttaa ymmärtämään paremmin aiempia oireita ja ongelmia, jotka ovat aiemmin aiheuttaneet sekaannuksia ja väärinkäsityksiä.

Monen selviytyjän on vaikea puhua traumaattisista kokemuksistaan. Haastattelija voi korostaa sitä, että avun hakeminen voi helpottaa kärsimystä ja että vaikka uhrin ei olisi tällä hetkellä mahdollista puhua tapahtuneesta, siihen on aina mahdollisuus myöhemmin.

Ehdotuksia vaikeiden tilanteiden hoitamista varten (esim. jos turvapaikanhakija kiihtyy tai suuttuu haastattelun aikana)

Vaikka traumatisoituneen henkilön purkauksen tai surun käsittely kuuluu yleensä asiantuntijalle (psykiatrille, psykologille, lääkärille jne.), joissakin tapauksissa tarvitaan välittämiä toimenpiteitä.

Perussääntönä on pysyä rauhallisena ja hillitä itsensä. Älä anna toisen henkilön tunteiden ja käyttäytymisen vaikuttaa siihen, miten reagoit. Tällä voi olla jo itsessään rauhoittava vaikutus.

Toiseksi on tärkeää säilyttää kunniottava ja empaattinen asenne ja kysyä, voisitko olla jotenkin avuksi (esim. tuoda lasin vettä, antaa henkilön jäädä huoneeseen, kunnes hän on rauhoittunut, pyytää paikalle perheenjäsenen, pitää lyhyen tauon jne.).

Jos tilanne ylittää omat valmiutesi ja pätevyytesi, sinun on pyydettävä ammattiapua.

Mikä on ”Lisähavainnot”-laatikon tarkoitus?

Haastattelija voi kirjoittaa tähän laatikkoon mitä tahansa asiaankuuluvia merkintöjä, mutta hänen ei pitäisi tulkita tehtyjä havaintoja. Kaikkien merkintöjen on perustuttava tosiseikkoihin. Ne ovat hyödyllisiä kaikille tapausta myöhemmin käsitteleville terveydenhuollon ammattilaisille ja parantavat menettelyn tehokkuutta. Näistä havainnoista on kerrottava turvapaikanhakijalle. Esimerkkejä mahdollisista havainnoista:

- Turvapaikanhakijan käyttäytyminen: itkee paljon, ei reagoi, on poissaoleva jne.
- Kysymyksiin liittyvät ongelmat: kysymysten muotoiluun liittyvät vaikeudet, sekaannukset, vaikeudet ymmärtää kysymyksiä, käännösongelmat jne.
- Kyselylomakkeeseen vastaamiseen liittyvät erityiset olosuhteet: saapumisen jälkeinen viive, toinen kerta jne.
- Muut tiedot tai reaktiot, jotka voivat olla tärkeitä tai merkityksellisiä.

Mitä olisi tehtävä, jos kyselylomakkeen avulla saatu tulos on positiivinen (eli keskisuuri tai suuri olettamus psykologisesta kärsimyksestä)?

Tässä tapauksessa henkilö on ohjattava perusteellisiin (lääketieteellisiin ja psykologisiin) tutkimuksiin hänen terveydentilansa, traumatisoitumisasteensa ja hoidon indikaatioiden määrittämiseksi. Jos sama organisaatio ja/tai ammattilainen ei tarjoa tutkimusta ja hoitoa, noudata turvapaikkajärjestelmäsi vakiomenettelyä.

Tutkimukseen osallistuminen ja terapeutin hoito eivät voi koskaan olla pakollisia. Niitä voidaan ainoastaan suositella ja tarjota turvapaikanhakijalle, jolla on oikeus itse päättää, hyväksyykö hän tarjouksen. Joillakin potilailla on hyvä selviytymiskyky ja/tai he selviytyvät vaikeuksistaan muiden resurssien (perhe, uskonto, yhteiskunta jne.) avulla. Ammattilaisen on ymmärrettävä kunkin henkilön erityiset terapeutit ja ehdotettava asianmukaista hoitoa. Yleispätevää ratkaisua ei ole.

Miten terapian käsitettä tulisi lähestyä sellaisten ulkomaalaisten kanssa, joille se on vieras, ja/tai sellaisten henkilöiden kanssa, jotka eivät halua osallistua hoitoon?

Sanamuotoihin on kiinnitettävä erityistä huomiota ja kaikkia mielenterveyden häiriöihin liittyviä vihjeitä on vältettävä. Monille traumaattisten kokemusten uhreille ajatus ”hulluudesta” on kauhistuttava ja voi lisätä ahdistusta, häpeää ja haluttomuutta osallistua hoitoon.

Heille voi olla hyödyllistä kertoa, että traumaattisen kokemuksen ja siitä johtuvien merkkien ja oireiden välisen lääketieteellisen yhteyden vahvistaminen antaa turvapaikanhakijalle paremman käsityksen hänen kärsimyksistään ja auttaa häntä pääsemään paranemisen ja toipumisen polulle.

Potilaan on ymmärrettävä, että hoitoa on jatkuvasti saatavilla ja että hän voi itse päättää sopivasta hoitoajankohdasta.

Suhtautuuko turvapaikanhakija terapeuttiseen hoitoon aina myönteisesti?

Ei, koska traumaattisista tapahtumista voi olla hyvin tuskallista puhua. Turvapaikanhakija voi haluta keskeyttää hoidon tai pitää taukoa.

Turvapaikanhakijoiden yksityisyyttä ja oikeutta vaieta on kunnioitettava. Älä suhtaudu liian vaativasti toimiin, joihin henkilön olisi ryhdyttävä. Kunnioita henkilön valitsemaa toipumispolkua.

Mitä haastattelijan olisi tehtävä, jos hoitoa ei ole saatavilla kyseisellä hetkellä?

Jos hoitoa ei ole saatavilla välittömästi kyselylomakkeen avulla tehdyn arvioinnin jälkeen, turvapaikanhakija kokee oikeutetusti olonsa turhautuneeksi ja harhaanjohdetuksi, ja myös haastattelijalla voi herätä epäilyksiä työkalun hyödyllisyydestä. Seulonnasta on kuitenkin hyötyä. Siitä olisi joka tapauksessa viestittävä turvapaikanhakijalle. Ensinnäkin on tärkeää vakuuttaa henkilö siitä, että kyselylomakkeeseen vastaaminen lisää tietoisuutta henkilökohtaisesta hoidon tarpeesta. Tämän pitäisi helpottaa jatkohoidon järjestämistä. Toiseksi joihinkin toimiin voidaan ryhtyä välittömästi: kyselylomakkeen tuloksista olisi ilmoitettava vastaanotosta vastaaville hen-

kilöille (esim. lailliselle edustajalle, sosiaalityöntekijöille, maahanmuutto- ja säilöönottoviranomaisille, lääketieteelliselle henkilöstölle). Se voi vaikuttaa vastaanotto-olosuhteisiin, terveydenhuoltoon ja oikeudelliseen käsittelyyn.

Mitä luokituksesta ”vähäinen riski” seuraa?

On olemassa joitakin riskejä, jotka on otettava huomioon varhaisessa tunnistusprosessissa. Joissakin tapauksissa traumaa ei ole voitu saada selville heti saapumisen jälkeen, koska, kuten hyvin tiedetään, osa turvapaikanhakijoista kokee häpeää ja vaikenee traumatisoitumisen oireista. On tärkeää tiedostaa trauman ja haavoittuvuuteen liittyvien psykologisten ongelmien myöhäiset alkamisoireet.

Jos turvapaikanhakijaa ei tunnusteta varhaisessa vaiheessa psykologisesti haavoittuvaksi, on tärkeää, että turvapaikkaviranomaiset eivät käytä väärin tätä havaintoa, joka voi vaikuttaa kielteisesti henkilön pakolaistarinan uskottavuuteen. Tämä on osoitus siitä, että on tärkeää antaa viranomaisille ohjeet tämän välineen käyttämisestä.

Haastattelijan tunteet

6

Miten haastattelijä voi käsitellä turvapaikanhakijaan liittyviä avuttomuuden tunteitaan (esim. jos henkilö kieltäytyy hoidosta)?

Kärsimyksen näkeminen on aina vaikeaa, jos sitä ei voi lieventää. On kuitenkin tärkeää olla tietoinen henkilökohtaisista ja ammatillisista rajoista ja hyväksyä oman auttamiskykynsä rajallisuus.

Kidutuksen uhrien tapauksessa on erityisen tärkeää antaa heidän tehdä vapaasti omat päätöksensä, jotta ei toisinneta rikosentekijän ja uhrin välistä dynamiikkaa.

Voiko haastattelijä helpottaa kärsimystä, vaikka hän ei olisi terapeutti?

Kyllä. Kunnioittava, johdonmukainen, aito ja empaattinen asenne voi auttaa jo itsessään tässä asiassa.

Hankkeet hyödyt

7

Mitä hyötyä organisaatioille on tästä kyselylomakkeesta?

Kyselylomake tarjoaa organisaatioille välineen, jonka avulla tunnistetaan psykologinen kärsimys ja helpotetaan erityisesti kidutuksen uhrien asianmukaista ja arkaluonteista tunnistamista, vaikka terapeutista hoitoa ei olisi saatavilla.

Tärkeimmät hyödyt:

- Tietoisuuden lisääminen turvapaikanhakijoiden kärsimyksestä ja haavoittuvuudesta.
- Ehdotukset haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ohjaamisesta edelleen.
- Tietoisuusvastaanotto-olosuhteiden ja turvapaikkamenettelyjen mukauttamismahdollisuuksista.

Tämä julkaisu on laadittu Euroopan unionin tuella. Tämän julkaisun sisältö on yksinomaan PROTECT-hankkeen kumppaneiden vastuulla, eikä sen voida katsoa heijastavan millään tavalla Euroopan unionin näkemyksiä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on käännettänyt tämän julkaisun PROTECT-hankkeen kumppaneiden luvalla osana Turvapaikanhakijoiden alkuterveystarkastuksen valtakunnallista kehittämishanketta (TERTTU). Hanketta rahoitti Turvapaikka-, maahanmuutto-, ja kotouttamisrahasto (AMIF –rahasto, EU)

**TURVAPAIKKA-,
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO**

Euroopan unionin tuella